

До спеціалізованої вченої ради
Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України за адресою: м. Краматорськ, бул.
Машинобудівників, 39а, ауд. 6220

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

доктора економічних наук, професора
Покатаєвої Ольги Вікторівни на дисертаційну роботу
Павловича Романа Володимировича на тему: «Стратегія
формування інвестиційного забезпечення розвитку національної
інноваційної системи України» за спеціальністю 08.00.03 –
економіка та управління національним господарством

Детальний аналіз змісту дисертації, автореферату, публікацій та матеріалів впровадження Павлович Романа Володимировича на тему «Стратегія формування інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення та загальної оцінки роботи.

**Актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими темами,
програмами, планами.**

Забезпечення прискореного соціально-економічного зростання в Україні можливе лише за умов якісних перетворень на основі масштабного впровадження і розповсюдження науково-технічних досягнень, динамічного розвитку інноваційної складової економіки. Перехід від ресурсного типу економічного розвитку до інноваційного для формування нового типу економіки і переходу до нового технологічного укладу вимагає розробки дієвих стратегій інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України. У цьому зв'язку із цим, дисертаційна робота Павловича Романа Володимировича «Стратегія формування інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України» є актуальною та

Буд. № 619/05
06.12.2019
ДДМА

своєчасною, оскільки вона присвячена розв'язанню наукового завдання, яке стосується розвитку теоретичних положень, науково-методичних підходів і практичного інструментарію організаційно-економічного забезпечення формування стратегії інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України. Робота викликає суттєвий науковий інтерес саме завдяки її спрямуванню на пошук шляхів формування механізму фінансового забезпечення розвитку НІС за рахунок комерціалізації інновацій.

На користь актуальності теми дисертації свідчить також її зв'язок з науковими планами та програмами, у виконанні яких брав участь автор. Так, дисертаційна робота виконана згідно з планами науково-дослідної роботи Донбаської державної машинобудівної академії у рамках тем «Інструменти забезпечення соціальної відповідальності бізнесу: мікро- та макрорівень» (номер державної 0115U004738, 2017-2019 рр.), «Альтернативні джерела фінансування інвестиційних проектів промислового підприємства в умовах ризику» (номер державної реєстрації 0115U004733, 2017-2019 рр.), у межах яких проаналізовано умови та чинники формування інноваційної політики України, розроблено методичний підхід до оцінювання рівня розвитку національної інноваційної системи, запропоновано концептуальні положення формування механізму фінансування інноваційної діяльності на різних рівнях ієрархії.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, їхня наукова новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться в дисертаційній роботі Павлович Р.В., є обґрунтованими та достовірними. Вони базуються на фундаментальних положеннях економічної теорії, теорії інвестицій, теорії інновацій, економічних законах, працях вітчизняних та зарубіжних учених з питань інноваційного розвитку, стратегічного управління науково-технічним прогресом, законодавчих актах Верховної Ради України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, даних світових статистичних досліджень та Державної служби статистики України.

Дисертаційну роботу побудовано логічно, висновки та рекомендації представлено послідовно. Наукові положення, основні результати і висновки, що містяться у дисертації, мають достатній ступінь достовірності і вірогідності. Теоретико-методологічною основою вирішення завдань дисертаційної роботи та забезпечення достовірності її наукових результатів послуговували комплекс сучасних наукових методів: абстрактно-логічний, теоретичного узагальнення, методи аналізу та синтезу, економіко-математичного моделювання, метод нечіткої логіки, логічного узагальнення.

Здобувачем чітко сформовано мету роботи, яка відповідає темі дисертаційної роботи та з дотриманням наукової логіки. Коло завдань, що вирішуються, сприяє розкриттю теми та досягненню мети дослідження. Об'єкт, предмет і мета дослідження логічно пов'язані.

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретичних засад, удосконаленні методичних підходів та організаційного забезпечення формування стратегії інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України.

У першому розділі автором досліджено теоретичні засади та сучасний стан формування національної інноваційної системи країни; досліджено інновації як інструмент розвитку національних економік; узагальнено концепції формування національних інноваційних систем; обґрунтовано необхідність управління розвитком національної інноваційної системи. Автором проаналізовано значний масив наукової літератури відносно підходів до визначення інновацій та національних інноваційних систем з позицій різних наукових шкіл, відповідно до міжнародних та вітчизняних підходів (с. 23-36). Цілком слушно автор присвятив значну увагу меті, завданням та функціям формування національної інноваційної системи, що дозволило створити науково-методичне підґрунтя для подальшого науково пізнання проблеми інноваційного розвитку (рис. 1.5 на с. 37). Аналізуючи світову практику інноваційного розвитку автором логічно представлено структуру національної інноваційної системи (рис. 1.6 на с. 39), що дозволило розширити класифікацію

інструментів НІС та доповнити їх авторськими складовими (рис. 1.7 на с. 42).

В дисертації виконаний аналіз різних концепцій побудови НІС, що дозволив авторові виділити основні організаційно-технічні вимоги розвитку інновацій, та обґрунтовано на цій основі доцільність дослідження парадигми відкритих інновацій, яка передбачає більш гнучку політику щодо НДДКР та інтелектуальної власності, дає можливість взаємодіяти із зовнішнім оточенням як на рівні ідей, так і можливостей використання ресурси зовнішнього середовища (с. 44-69). Безсумнівним внеском автора до теорії розвитку є доведена теза, що стійкість інноваційних взаємодій прямо залежить від дифузії нововведень – здібності з певною швидкістю та широтою розповсюджуватися в економічній системі. Це дозволило виявити перелік стратегічних орієнтирів, визначених державною інноваційною політикою та аналізу діяльності окремих суб'єктів господарювання, який здійснюється з позиції оцінки інноваційного розвитку національної економіки України та вибору стратегій їх фінансування (с. 70-84).

Другий розділ присвячено рекомендаціям з оцінювання стану та перспектив розвитку національної інноваційної системи України, в основі яких є дослідження рівня розвитку національної інноваційної системи України та структури національної інвестиційної системи України та особливостей її формування (с. 87-104). Науковою новизною характеризується, передусім, обґрунтована доцільність активізації точок інноваційного розвитку національної економіки, вдосконалені методичні засади розвитку НІС на основі парадигми відкритих інновацій (с.105- 121). Автором підкреслено значну роль переваг управління на макро-, мезо- та мікрорівнях економіки, на підставі чого обґрунтована доцільність багаторівневого підходу до формування НІС, заснованого на використанні методу нечіткої логіки та сформованій економіко-математичній моделі, що дозволяє здійснити оцінку інноваційного розвитку національної економіки з урахуванням не тільки кількісної, але й якісної інформації (с. 122-138).

У третьому розділі автором представлено оригінальні наукові розробки щодо активізації розвитку національної інноваційної системи України, орієнтовані на аналітичне забезпечення процесу фінансування розвитку НІС України шляхом комерціалізації інновацій (с.140-154). Практичного значення набуває представлений в дисертації методичний підхід до формування стратегії інвестування в контексті розвитку НІС України, в якому основним методичним прийомом є систематизація основних етапів інноваційного процесу в точках зростання, що дозволяє використовувати елементи парадигми відкритих інновацій окремо для передінвестиційної, інвестиційної та експлуатаційної стадії інноваційного процесу або їх поєднання (с.154-175). Виходячи з того, що реалізація основних положень програми управління розвитком національної інноваційної системи України вимагає формування концептуального базису, цілком слушним слід вважати представлені автором концептуальні положення побудови механізму управління розвитком НІС України (с. 175-186).

Основні наукові результати дослідження, які відрізняються науковою новизною, полягають у наступному.

Виявлено тенденції світового та вітчизняного досвіду формування НІС з урахуванням особливостей розвитку національних економік розвинених країн та країн, що розвиваються.

Визначено характерні риси, місце та роль НІС в контексті інноваційного розвитку економіки країни як сукупності взаємодіючих елементів, які забезпечують ефективність інноваційних процесів і проникнення інновацій в усі підсистеми, сфери та галузі економіки країни.

Обґрунтовано необхідність управління розвитком НІС з позиції парадигми відкритих інновацій на різних рівнях ієрархії національної економіки.

Доведено необхідність активізації точок інноваційного розвитку (TIP) економіки, визначити їх вплив на рівень розвитку НІС завдяки комбінації ефектів дифузії інновацій та інтеграційних екстерналій в рамках міжнародних інноваційних проектів.

Вдосконалено методичний підхід до оцінювання рівня інноваційного

розвитку національної економіки України, що заснований на врахуванні чотирьох груп факторів інноваційного розвитку, що створює передумови для впорядкування процесів управління інноваціями та узагальнення можливостей розвитку національної інноваційної системи України.

Розроблено концептуальні основи формування механізму фінансового забезпечення розвитку НІС, характерною особливістю яких є оптимізація державних витрат при формуванні інноваційної політики за рахунок активізації точок інноваційного розвитку економіки.

Обґрунтовано необхідність фінансового забезпечення процесів розвитку НІС України за рахунок комерціалізації інновацій, що забезпечує зростання фінансової віддачі від інноваційної активності на основі врахування взаємозв'язку між точками інноваційного розвитку та інвестиційною стратегією.

Розвинуто науково-методичний підхід до формування стратегії інвестування точок інноваційного розвитку на засадах парадигми відкритих інновацій за рахунок комерціалізації інновацій.

Аналіз отриманих наукових результатів дозволяє зробити висновок, що вони відповідають поставленим завданням дослідження та вдосконалюють існуючі теоретичні та практичні підходи щодо формування сприятливих організаційно-економічних умов для активного фінансування інноваційного розвитку України, що забезпечить зростання рівня і якості життя населення, зміцнення національної безпеки країни. Зазначені наукові результати складають цілісне та завершене дослідження.

Теоретична та практична значущість дисертації.

Результати та рекомендації рецензованої дисертаційної роботи мають достатнє теоретичне та практичне значення і можуть бути широко використані як в теоретичному аспекті, так і в економічній практиці формування розвиненого інноваційного середовища в Україні. Варто зауважити, що викладені в дисертації рекомендації наближені до рівня конкретних пропозицій, застосування яких має забезпечити підвищення ефективності сучасних інструментів фінансування інновацій і запровадження можливостей

створення дієвих механізмів фінансування інноваційного розвитку національної економіки.

Науково-методичні підходи та інструментарій реалізації стратегії формування інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України, які запропоновано в дисертації, отримали позитивне схвалення на рівні Управління економічного та інвестиційного розвитку Слов'янської міської ради при формуванні стратегії розвитку м. Слов'янськ (довідка №12-08-06-05/107 від 12.03.2019 р.). Практичні рекомендації щодо підходів до оцінювання рівня інноваційного розвитку та формування стратегії інвестування в контексті розвитку НІС України використано Департаментом інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин Донецької обласної державної адміністрації в процесі формування регіональної інноваційної політики (довідка №06-15-15-12/37 від 20.03.2019 р.). Комплекс інструментів оцінки ефективності використання парадигми відкритих інновацій використано в управлінській діяльності ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» (довідка № 225 від 18.03.2019 р.). Результати дисертації запроваджено в навчальний процес ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» МОН України (м. Слов'янськ) при викладанні дисципліни «Інноваційний менеджмент» (довідка 68-19-170/1 від 20.02.2019 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Дисертація викладена з дотриманням вимог наукового стилю, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю викладу матеріалу. Структура, зміст та оформлення автореферату відповідають вимогам, що пред'являються до авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Основні положення дисертації знайшли відображення у 8 наукових працях, з яких: п'ять – статті у наукових фахових виданнях України (в т.ч. одна – у виданні, що входять до міжнародних наукометричних баз); три – публікації апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 3,06 ум.-друк. арк., з них автору особисто належать 3,46 ум.-друк. арк.

Внесок автора у роботи, які опубліковані у співавторстві, належним чином конкретизовано в авторефераті у переліку опублікованих за темою дисертації праць.

Відповідність змісту автореферату та опублікованих праць основним положенням дисертації.

Автореферат дисертації цілком відображає її зміст, основні положення і висновки, не містить матеріалу, не викладеного в дисертаційній роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Визнаючи високий рівень обґрунтованості та достовірності теоретичних і методичних положень виконаного дослідження слід відмітити окремі дискусійні положення й недоліки.

1. На сто. 38-40 дисертації наведено досить спрощену загальну модель, яка описує взаємодію елементів НІС. Було б доцільно більш повно описати взаємозв'язки та взаємовпливи елементів системи.

2. У п. 1.2 дисертаційної роботи розглянуто різні концепції формування та розвитку національних інноваційних систем у різних країнах світу. Проведено їх достатньо ґрунтовний аналіз. Але не зрозуміло яку саме з зазначених концепцій автор пропонує взяти за основу в процесі формування та фінансуванні НІС України

3. В роботі використано парадигму відкритих інновацій на різних рівнях ієрархії НІС (стор. 71-72). І якщо в межах мікро- та мезорівнів її використання абсолютно виправдано. Але дискусійним залишається питання: чи не призведе використання цієї парадигми на макро- та мега- рівнях до повної втрати інноваційності економіки України?

4. На стор. 71 було використане поняття «дифузії нововведень як здібності з певною швидкістю та широтою розповсюджуватися в економічній системі, причому не лише в даній галузі». Не зрозуміло що мав на увазі автор під міжгалузевою взаємодією.

5. На рис. 1.9 (стор. 77) наведено «ландшафт інтелектуальної власності», який створює можливості для появи нових інновацій. Було б доцільно питання

інвестиційних вкладень в нові джерела знань розглянути більш широко, особливо в контексті формування інвестиційної стратегії забезпечення НІС.

6. У роботі наведено аналіз стану національної інноваційної системи України (п. 2.1). В доповнення до всієї сукупності показників, було б корисно розрахувати інноваційне навантаження (відкриття, патенти, корисні моделі) та сукупне фінансування на одного науковця та порівняти отримані данні зі світовими показниками. Це дало б можливість визначити ефективність інноваційної діяльності самої потужної складової інноваційного потенціалу України – наукових кадрів.

7. На стор. 107 автором розглянуто інвестиційну стратегію по відношенню до вирішення проблем інноваційного розвитку країни та інвестиційну стратегію країни. На наш погляд, ці дві економічні категорії не є тотожними і не можуть бути використані як синоніми одна одної.

8. У якості провідної точки інноваційного розвитку України автором пропонується розглядати цифровізацію економіки (стор. 116-120). Необхідно більш повно обґрунтувати саме такий вибір. На наш погляд, більш потужними точками інноваційного розвитку країни можуть бути космічна та авіаційна галузі, електроенергетика, тощо.

Наведені зауваження не знижують теоретичної та практичної значущості дисертаційної роботи, загальної позитивної оцінки наукової новизни отриманих результатів виконання поставлених в дисертації завдань.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Павлович Романа Володимировича є завершеним самостійним науковим дослідженням, характеризується високим теоретико-методичним та прикладним обґрунтуванням висновків та результатів. Необхідно відзначити оригінальність та цінність наведених у роботі теоретико-методичних підходів до формування стратегії інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що за своїм змістом, оформленням, актуальністю, глибиною вирішення наукових проблем,

теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертаційна робота Павлович Романа Володимировича на тему «Стратегія формування інвестиційного забезпечення розвитку національної інноваційної системи України» відповідає чинним вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, та 14 «Порядку присудження наукових ступенів» № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами), а її автор Павлович Роман Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної
та наукової роботи (Класичний
приватний університет, м. Запоріжжя)

О.В. Покатаєва

